

Norges Høyesterett - HR-2006-258-A - Rt-2006-140

Instans	Norges Høyesterett - Dom.
Dato	2006-02-15
Publisert	HR-2006-258-A - Rt-2006-140
Stikkord	Strafferett. Forsøk. Lovanvendelse. Straffutmåling.
Sammendrag	En kurdisk mann var sammen med en av sine sønner dømt for ved trusler om vold å ha tvunget mannens eldste datter til å inngå ekteskap, jf straffeloven § 222 annet ledd 1. straffalternativ. Høyesterett kom til at dette straffebudet ikke kunne anses overtrådt før gyldig ekteskap var inngått etter de i vigselslandet gjeldende regler. Straff for forsøk på overtredelse av straffeloven § 222 annet ledd 1. straffalternativ, jf § 49, ble satt til fengsel i to år og seks måneder for faren og to år for sønnen.
Saksgang	Drammen tingrett TDRAM-2005-55127 - Borgarting lagmannsrett LB-2005-85252 - Høyesterett HR-2006-258-A, (sak nr. 2005/1554), straffesak, anke.
Parter	I: Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Terje Nybøe) mot 1. A og 2. B (advokat Anders Brosveet). II: 1. A og 2. B (advokat Anders Brosveet) mot Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Terje Nybøe).
Forfatter	Skoghøy, Gussgard, Coward, Støle, Aasland.

- (1) Dommer **Skoghøy**: A, født 0.0.1960, og B, født 0.0.1984, er blant annet dømt for ved trusler om vold å ha tvunget C, født 0.0.1987, til å inngå ekteskap, jf straffeloven § 222 andre ledd første straffalternativ. Anken gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet vedrørende dette forhold samt straffutmålingen.
- (2) A kom i 1998 til Norge som asylsøker fra irakisk Kurdistan. Han har seks barn, hvorav to gutter og fire jenter. C er hans eldste datter. B er As sønn og Cs halvbror.
- (3) Ved tiltalebeslutning av 3. mai 2005 ble A og B av Statsadvokatene i Oslo satt under tiltale ved Drammen tingrett for overtredelse av straffeloven § 222 andre ledd første straffalternativ (tiltalens post I), straffeloven § 227 andre straffalternativ, jf. § 232 tredje punktum (tiltalens post II) og straffeloven § 227 første straffalternativ (tiltalens post IV). I tillegg ble A tiltalt for overtredelse av straffeloven § 228 (tiltalens post III) og straffeloven § 128 (tiltalens post V).
- (4) Drammen tingrett avsa 19. mai 2005 dom som for straffekravet hadde denne domsslutning:
 - «1. A, født 0.0.1960, frifinnes for tiltalens post V.
 2. A, født 0.0.60, dømmes for overtredelse av straffeloven § 222 annet ledd første straffalternativ, straffeloven § 227 annet straffalternativ jfr § 232 tredje punktum, straffeloven § 228 og straffeloven § 227 første straffalternativ, alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, til fengsel i 10 - ti - måneder. Til fradrag i straffen kommer 108 - etthundreogåtte - dager for utholdt varetekt beregnet frem til og med 19.05.05.
 3. B, født 0.0.1984, dømmes for overtredelse av straffeloven § 222 annet ledd første straffalternativ og straffeloven § 227 første straffalternativ, alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, til fengsel i 8 - åtte - måneder. Til fradrag i straffen kommer 108 - etthundreogåtte - dager for utholdt varetekt beregnet frem til og med 19.05.05.»
- (5) Påtalemyndigheten anket til Borgarting lagmannsrett over straffutmålingen i forhold til begge domfelte. De domfelte anket over lovanvendelsen under skyldspørsmålet for så vidt gjaldt tiltalens post I. Ved lagmannsrettens beslutning 24. juni 2005 ble påtalemyndighetens anke henvist til ankeforhandling etter straffeprosessloven § 325, jf. § 321 andre ledd, mens de domfeltes anker ble nektet fremmet fordi lagmannsretten fant det klart at de ikke ville føre frem, jf. straffeprosessloven § 321 andre ledd andre punktum.
- (6) Lagmannsretten avsa 30. september 2005 dom (LB-2005-85252) som for straffekravet hadde denne domsslutning:

«I tingrettens dom gjøres følgende endringer:

Straffen for A, født 0.0.1960, settes til fengsel i 1 - ett - år og 9 - ni - måneder. Til fradrag i straffen kommer 241 - tohundreogførtien - dager for utholdt varetekt beregnet frem til og med 29. september 2005.

Straffen for B, født 0.0.1984, settes til fengsel i 1 - ett - år og 5 - fem - måneder. Til fradrag kommer 241 - tohundreogførtien - dager for utholdt varetekt beregnet frem til og med 29. september 2005.»
- (7) Både de domfelte og påtalemyndigheten påanket lagmannsrettens dom til Høyesterett. De domfeltes anke gjaldt saksbehandlingen, lovanvendelsen under skyldspørsmålet for så vidt gjaldt tiltalens post I og straffutmålingen, mens påtalemyndighetens anke gjaldt straffutmålingen. Ved Høyesteretts kjæremålsutvalgs beslutning 25. november 2005 ble ankene over straffutmålingen og lovanvendelsen tillatt fremmet, men ikke ankene over saksbehandlingen. For straffutmålingen ble det fastsatt at denne «skal prøves på grunnlag av det faktum som er lagt til grunn av lagmannsretten».
- (8) **Jeg er kommet til** at de domfeltes lovanvendelsesanker og påtalemyndighetens anke over straffutmålingen må tas til følge.

- (9) Før jeg går inn på ankegrunnene, finner jeg det hensiktsmessig å gjøre rede for *hva domfellelsene gjelder*.
- (10) Da B i oktober 2003 oppdaget at C hadde et kjæresteforhold til D, truet han med å drepe henne dersom hun ikke brøt kjæresteforholdet. Han understreket trusselen ved å holde en kniv i hånden. Trusselen fremkalte en alvorlig frykt hos fornærmede. Hun oppsøkte deretter et krisesenter. På bakgrunn av opplysninger fra fornærmede om at foreldrene hadde en annen ekteskapskandidat for henne, kontaktet krisesenteret Røde Kors' informasjonstelefon for tvangsekteskap. Etter at informasjonstelefonen hadde tatt kontakt med fornærmedes foreldre, som hadde opplyst at fornærmede selv skulle få velge hvem hun skulle gifte seg med, og at B var blitt kastet ut hjemmefra fordi de ikke aksepterte at han hadde truet henne, flyttet hun hjem igjen.
- (11) I februar 2004 reiste fornærmede sammen med venner av familien til Irak, hvor hun ble hele våren og det meste av sommeren. Etter hvert kom også andre av familien, herunder moren og B, til Irak på sommerferie. Mot slutten av oppholdet ble det opprettet en kontrakt om ekteskap mellom fornærmede og E, født 0.0.1983, og en imam foretok en religiøs vigsel. Den 5. august 2004 ble det holdt en fest for paret, hvor E gav fornærmede gull i brudegave. Deretter dro paret til en domstol for å få ekteskapet registrert. Ved domstolen ble imidlertid paret avvist. Det er uklart om dette skyldtes at fornærmede var under 18 år og/eller fordi hennes far ikke var til stede.
- (12) Tingretten har funnet det bevist at A og B truet fornærmede med at hun ville bli drept dersom hun ikke giftet seg med den som hennes onkel bestemte. Disse truslene ble fremsatt i løpet av våren eller sommeren 2004. Fornærmede fikk imidlertid en viss adgang til å velge hvem hun skulle gifte seg med, idet hun kunne nekte å gifte seg med sin fetter.
- (13) Fornærmede kom tilbake til Norge 16. august 2004. Etter hjemkomsten var hun etter det tingretten har lagt til grunn, ganske fornøyd, men da hun i løpet av høsten 2004 ble klar over at hun ikke kunne få E til Norge etter familieegjenforeningsreglene før hun var 23 år og kunne forsørge ham, bestemte hun seg for at hun ville skilles. Da hun fortalte det til sin far i desember 2004, truet han gjentatte ganger med at hun ville bli drept dersom hun skilte seg. Hun ble også flere ganger slått på armen, i ansiktet og i magen. Tingretten har uttalt at sammenhengen mellom truslene og legemsfornærmelsene gir truslene et «visst preg av mishandling». De er derfor blitt ansett fremsatt under særdeles skjerpene omstendigheter.
- (14) Den 31. januar 2005 traff barnevernstjenesten vedtak etter barnevernsloven § 4-6 andre ledd om å plassere fornærmede i beredskapshjem på sperret adresse. Vedtaket ble forkynt for familien av saksbehandler F med assistanse av to politibetjenter, en politistudent som var utplassert hos barnevernstjenesten, samt en tolk. Da F forklarte at vedtaket var midlertidig, og at hun ville beklage det dersom det var feil, uttalte B at han en dag skulle drikke seg full og så dra hjem til F og ta henne og etterpå bare si at han beklaget det. Det som deretter skjedde, har tingretten beskrevet slik:
- «F spurte om det var ment som en trussel, noe A skal ha sagt nei til. Litt senere uttalte A mens han pekte på de tilstedeværende fra barneveitjenesten og politiet: «Du, og du og du og du er vitner på at nå må jeg drepe min datter for å gjenopprette æren i familien. Æren i familien er ødelagt. Nå kan barnevernet ta alle barna fra meg» eller lignende. Noe senere sa B til F at han skulle «ta deg og knulle deg i ræva, w'Allah, treffer jeg deg på et diskotek skal jeg ta deg og knulle deg i ræva, w'Allah» eller lignende. Alle disse uttalelsene ble sagt på norsk. Politiet fant situasjonen vanskelig og sørget for å få representantene for barnevernet ut før de selv forlot stedet. Da de var kommet ut, kom A etter og beklaget sin sønns oppførsel. Han sa da ikke noe om sin egen oppførsel.»
- (15) Tingretten har lagt til grunn at As trusler ble fremsatt fordi han var oppgitt over situasjonen. Det ble ikke funnet bevist at han ved dette søkte å få barnevernstjenesten til urettmessig ikke å foreta sin tjenestehandling eller å påvirke denne.

- (16) Når det gjelder truslene fra B, har tingretten lagt til grunn at disse - særlig fordi han tok Gud til vitne («w' Allah») - var egnet til å fremkalle alvorlig frykt, og at F også faktisk ble redd.
- (17) C ble i samsvar med barnevernstjenestens vedtak av 31. januar 2005 plassert i et beredskapshjem på hemmelig adresse frem til 19. mai 2005. Hun måtte da flytte derfra på grunn av trusler mot den familien hun bodde hos. Deretter var hun i mangel av annet tilbud i en institusjon i Sverige sammen med ungdom med rusproblemer mv. I begynnelsen av juli 2005 ble hun plassert i et fosterhjem i Stockholm. Hun rømte fra fosterhjemmet 11. juli 2005 og dro hjem til moren, hvor hun har bodd siden.
- (18) Etter dette går jeg over til å behandle *de domfeltes lovanvendelsesanker*. Disse gjelder forståelsen av straffeloven § 222 andre ledd første straffalternativ.
- (19) Paragraf § 222 andre ledd lyder slik:
«For tvangsekteskap straffes den som ved vold, frihetsberøvelse, utilbørlig press eller annen rettsstridig atferd eller ved å true med slik atferd tvinger noen til å inngå ekteskap. Straffen for tvangsekteskap er fengsel inntil 6 år. Medvirkning straffes på samme måte.»
- (20) Både tingretten og lagmannsretten har lagt til grunn at det i forhold til denne bestemmelse må anses å være inngått ekteskap mellom fornærmede og E selv om ekteskapet ikke ble formelt registrert ved domstol i Irak. Som begrunnelse har tingretten vist til at registrering ikke er nødvendig for å oppta samliv, og at det kreves skilsmisse fra imamen før man kan bryte ut av forholdet og gifte seg med en annen. Dessuten har tingretten lagt til grunn at «forbrytelsen etter straffeloven § 222 annet ledd må, slik det er etter bestemmelsens første ledd, være fullbyrdet når fornærmede har gitt etter for tvangen». Lagmannsretten har sluttet seg til denne lovforståelsen. Den har dessuten vist til at det også er et vilkår for å bryte ekteskapskontrakten at den gave som ble ytet, blir returnert.
- (21) Etter min oppfatning har tingretten og lagmannsretten bygd på en uriktig forståelse av straffeloven § 222 andre ledd. Jeg finner det klart at forbrytelsen etter denne bestemmelse ikke kan anses fullbyrdet før ekteskap er inngått. For at ekteskap skal anses inngått, må det være gyldig stiftet etter reglene i det land hvor det ble inngått. Det at et ekteskap ikke blir anerkjent her i landet fordi det er inngått på en måte som står i sterk motstrid med vår etiske eller sosiale oppfatning («ordre public»-regelen), kan derimot ikke være til hinder for at det foreligger en fullbyrdet overtredelse av straffeloven § 222 andre ledd.
- (22) Etter det som er opplyst, er det etter irakisk rett et vilkår for at et ekteskap skal anses stiftet, at det er registrert ved en domstol. Selv om et par i Irak religiøst, kulturelt og sosialt i stor utstrekning blir betraktet som gift uten at det foreligger slik registrering, må det etter dette legges til grunn at det rettslig sett ikke er inngått noe ekteskap mellom fornærmede og E, så lenge det ikke er blitt registrert ved en domstol. Som følge av dette kan A og B ikke dømmes for fullbyrdet overtredelse av § 222 andre ledd, men bare for overtredelse av første ledd eller forsøk på overtredelse av andre ledd.
- (23) Tingretten har lagt til grunn at de domfeltes forsett omfattet formell ekteskapsinngåelse i Irak. Det foreligger da forsøk på overtredelse av straffeloven § 222 andre ledd første straffalternativ. Domfellelsen etter tiltalens post I må etter dette endres til å gjelde overtredelse av straffeloven § 222 andre ledd første straffalternativ, jf. straffeloven § 49.
- (24) Jeg går så over til å behandle *ankene over straffutmålingen*.
- (25) Retten til selv å bestemme hvem man skal gifte seg med, er en grunnleggende menneskerettighet, se FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 23 og FNs konvensjon om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner artikkel 16 nr. 1 bokstav b. Før straffeloven § 222 andre ledd om tvangsekteskap ble tilføyd ved lovendring i 2003, kunne tvang til å inngå ekteskap straffes etter

den alminnelige bestemmelse om tvang, som nå står i § 222 første ledd. Denne bestemmelse har en strafferamme på fengsel i tre år, men slik at fengsel i inntil seks år kan idømmes under særdeles skjerpende omstendigheter. Da bestemmelsen om tvangsekteskap ble tilføyd ved lovendringen i 2003, valgte lovgiverne å sette strafferammen til fengsel i seks år. Ved å sette strafferammen for tvangsekteskap så høyt har lovgiverne klart markert sitt syn på alvorlighetsgraden av slike handlinger, jf. Ot.prp.nr.51 (2002-2003) om lov om endringer i straffelova mv. (styrka innsats mot tvangsekteskap mv.), side 10-15 og Innst.O.nr.106 (2002-2003), side 2-3. Tvangsekteskap er en grov krenkelse av individets frihet og selvstendighet og nesten uten unntak også en grov krenkelse av råderetten over egen kropp. Det syn på straffverdigheten av tvangsekteskap som lovgiverne gav uttrykk for ved lovendringen i 2003, må domstolene lojalt legge til grunn ved fastleggelsen av straffenivået for slike handlinger.

- (26) Som tidligere nevnt, foreligger det i dette tilfellet ikke en fullbyrdet overtredelse av straffeloven § 222 andre ledd, men bare forsøk. Etter straffeloven § 51 skal forsøk straffes mildere enn fullbyrdet forbrytelse. Ved straffutmålingen må det imidlertid tas hensyn til at C i sin kultur langt på veg blir betraktet som gift, og at betydningen av at ekteskapet ikke er blitt formelt registrert, er relativt liten.
- (27) Det må ved straffutmålingen tillegges vekt i skjerpende retning at den tvang som er utøvd fra de domfeltes side, er meget grov. Som det fremgår av den redegjørelse jeg har gitt, ble fornærmede truet med drap dersom hun ikke rettet seg etter tvangen. Så lenge hun befant seg i Irak, var hun også meget sårbar. Hun hadde ingen å henvende seg til for å få hjelp.
- (28) Videre må det tillegges vekt i skjerpende retning at fornærmede bare var 17 år da hun ble forsøkt tvunget til å inngå ekteskap.
- (29) For B kommer i tillegg til forsøket på å tvinge C til å inngå ekteskap, truslene om å drepe henne dersom hun ikke brøt kjæresteforholdet til D, og de trusler han fremsatte overfor F da barnevernstjenestens vedtak om å plassere C i beredskapshjem ble forkynt. I begge tilfeller ble truslene fremsatt på en slik måte at de var egnet til å fremkalle alvorlig frykt hos de fornærmede, og faktisk også gjorde det.
- (30) For A kommer i tillegg til forsøket på å overtre forbudet mot tvangsekteskap, de drapstruslene og legemsfornærmelsene som C ble utsatt for da hun gav uttrykk for å ville skille seg, og de trusler om å drepe henne som ble uttalt ved forkynnelsen av barnevernstjenestens vedtak om å plassere henne i beredskapshjem.
- (31) Endelig må det i skjerpende retning tillegges vekt at C etter plasseringen i beredskapshjem har gjennomgått en meget vanskelig periode.
- (32) Det eneste forhold som kan trekkes frem i formildende retning, er at det ekteskap som ble forsøkt fremtvunget, ikke har resultert i noe samliv.
- (33) Etter en samlet vurdering er jeg kommet til at straffen for A passende kan settes til fengsel i to år og seks måneder, og at straffen for B passende kan settes til fengsel i to år.
- (34) For begge kommer til fradrag 380 dager for varetektsfengsel.
- (35) Jeg stemmer for denne dom:
- I lagmannsrettens dom gjøres disse endringer:
1. For både A og B endres domfellelsen for overtredelse av straffeloven § 222 andre ledd første straffalternativ til å gjelde straffeloven § 222 andre ledd første straffalternativ, jf. § 49.
 2. Straffen for A settes til fengsel i 2 - to - år og 6 - seks - måneder. Til fradrag kommer 380 - trehundreogåtti - dager for varetektsfengsel.

3. Straffen for B settes til fengsel i 2 - to - år. Til fradrag kommer 380 - trehundreogåtti - dager for varetektsfengsel.

(36) Dommer **Gussgard**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(37) Dommer **Coward**: Likeså.

(38) Dommer **Støle**: Likeså.

(39) Dommer **Aasland**: Likeså.

(40) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

dom:

I lagmannsrettens dom gjøres disse endringer:

- 1. For både A og B endres domfellelsen for overtredelse av straffeloven § 222 andre ledd første straffalternativ til å gjelde straffeloven § 222 andre ledd første straffalternativ, jf. § 49.*
- 2. Straffen for A settes til fengsel i 2 - to - år og 6 - seks - måneder. Til fradrag kommer 380 - trehundreogåtti - dager for varetektsfengsel.*
- 3. Straffen for B settes til fengsel i 2 - to - år. Til fradrag kommer 380 - trehundreogåtti - dager for varetektsfengsel.*